

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรที่มีการจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรู้ปฏิบัติชอบต่อสังคม ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม สนุกทริยภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ ดังนั้นกิจกรรมศิลปะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยตรงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ พัฒนาการกระบวนการรับรู้ทางศิลปะ การเป็นภาพรวม การสังเกตรายละเอียด สามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง อันเป็นพื้นฐานการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ ด้วยการมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข(กรมวิชาการ, 2544)

สาระการเรียนรู้กลุ่มศิลปะ สาระที่ 1 ทักษะศิลป์ มาตรฐาน ศ 1.1 คือสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คือ แสดงความคิดเห็นอธิบายความหมายของงานทัศนศิลป์ ทักษะธาตุและความงามของศิลปะ และสาระการเรียนรู้คือ วิธีการแสดงความคิดเห็นและอธิบายความหมายของงานทัศนศิลป์ (กรมวิชาการ, 2546)

จะเห็นได้ว่าจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สาระการเรียนรู้ศิลปะ มีบทบาทในการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านทักษะพิสัย จิตพิสัย และพุทธิพิสัย ทั้งนี้มีลัดดาเอื้ออาพันธ์ (2545) กล่าวว่า พัฒนาการด้านพุทธิพิสัย จะเน้นหรือให้ความสำคัญกับเรื่องของการรู้คิด เชาวนปัญญา ความรู้ และความเข้าใจ การวิเคราะห์พิจารณาได้ส่วน ไม่เคยเป็นเป้าหมายของวิชาในสายศิลปะมาก่อน ปัจจุบันนี้ได้มีการศึกษาค้นคว้าในต่างประเทศพบว่าศิลปะแขนงต่างๆ

สามารถพัฒนาผู้เรียนทางเชาวน์ปัญญาเช่นกัน ถ้ามีการเรียนการสอนผ่านกิจกรรมประเภท วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจาร์ณ แต่การเรียนศิลปะโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษา ในประเทศไทย เรียนโดยยึดครูเป็นจุดศูนย์กลาง กิจกรรมการเรียนเกือบทั้งหมดเน้นเรื่องการทำให้นักเรียน แสดงออก หรือให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งมีประโยชน์และช่วยเสริมสร้างพัฒนาการความพร้อมของนักเรียน อย่างไรก็ตามบทบาทของการเป็นผู้เสพหรือเป็นผู้รับงานศิลปะ ยังไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร ในเมื่อเราเน้นให้เด็กเป็นผู้สร้างแล้วก็ควรเสริมเรื่องการเป็นผู้บริโภคด้วย (อำไพ ตีรณสาร, 2535) กล่าวคือนอกจากการปฏิบัติงานศิลปะที่ใช้ทักษะมือแล้ว ผู้สอนต้องฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการมอง การสังเกต และการใช้ภาษาในการอภิปราย หรือการวิจารณ์งานศิลปะอีกด้วย

ศิลปะวิจารณ์ คือการพูดหรือการเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะ (Feldman, 1973; Anderson, 1992) เป็นการสร้างความเข้าใจในคุณค่าของงานศิลปะด้วยวิธีการมองควบคู่กับการคิด (Feldman, 1972) เป็นการแสดงทัศนะความรู้ ความเข้าใจ พิจารณาถึงรายละเอียด และส่วนประกอบของศิลปะด้วยการวิเคราะห์ แยกแยะ เป็นการสร้างความเข้าใจในคุณค่าของงานศิลปะ (สมโภชน์ ทองแดง, 2536) ดึงดูดให้ผู้เรียนเกิดการตอบสนองและการอภิปราย ซึ่งนำไปสู่กระบวนการสร้างสรรค์และเกิดประสบการณ์ทางศิลปะ (Wolff, 1997) แต่การศึกษาในด้านแนวคิดการสอนศิลปะวิจารณ์ในโรงเรียน พบว่าครูศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา ใช้แนวคิดทางด้านศิลปะวิจารณ์น้อยกว่าครูในระดับมัธยมศึกษา (Chapman and Newton, 1990 อ้างถึง McSorley, 1996)

ทฤษฎีศิลปะวิจารณ์ของเอ็ดมันด์ เบิร์ก เฟลด์แมน 4 ชั้น คือ 1. บรรยาย 2. วิเคราะห์ 3. ตีความ และ 4. ประเมินผลหรือตัดสิน (Feldman, 1972)

ชั้นที่ 1 ชั้นพรรณนา (Description)

การพรรณนา คือ กระบวนการบันทึกสิ่งต่างๆ ที่ค้นพบในงานอย่างทันทีทันใดโดยยังไม่มี การสรุป เป็นเพียงการเข้าใจสิ่งที่มีลักษณะง่ายๆ และธรรมดาๆ เพื่อให้รู้ว่ามี "คืออะไร" ภาษาที่ใช้ต้องเป็นภาษาง่ายๆ และต้องเป็นภาษาที่ไม่มีการประเมินค่าแอบแฝงอยู่ การพรรณนาเชิง วิเคราะห์ จะเกี่ยวข้องกับ 1. การให้ชื่อสิ่งที่พบในผลงานศิลปะ 2. การบอกหรือวิเคราะห์เทคนิควิธี ในการสร้างผลงาน เป็นการสำรวจดูสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏ และวิเคราะห์ถึงเทคนิควิธีการที่ผู้คิดว่าเป็นวิธีการหรือเทคนิคใช้ในการสร้างงานศิลปะชั้นนั้น

ชั้นที่ 2 ชั้นวิเคราะห์รูปแบบ (Formal analysis)

การวิเคราะห์รูปแบบเป็นเจาะลึกเข้าไปมากกว่าการวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อบอกให้รู้ ว่าสิ่งที่เราให้ชื่อไว้ นั้น ประกอบกันอยู่อย่างไร มุ่งไปที่การวิเคราะห์ขององค์ประกอบศิลปะคุณค่า ที่ก่อให้เกิดผลงานนั้นขึ้นมา เป็นการเชื่อมโยงสัมพันธ์สิ่งที่ผู้วิเคราะห์ได้สำรวจไว้ในขั้นแรก เพื่อให้เกิด การรับรู้ถึงองค์ประกอบทางศิลปะของผลงานนั้น

ขั้นที่ 3 การตีความ (Interpretation)

การตีความ หมายถึง กระบวนการที่นักวิจารณ์แสดงออกถึงความหมายต่างๆ ของผลงานอย่างละเอียดถี่ถ้วน การตีความเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของงานวิจารณ์และเป็นเรื่องที่ทำทนายโดยทั่วไปในการเรียนการสอนศิลปะจะเน้นการวิเคราะห์และการตีความกันมาก ด้วยวิธีชมเชยจุดเด่นๆ การตีความจะเกี่ยวข้องกับการค้นหาความหมายต่างๆ และชี้ให้เห็นว่าความหมายเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กับชีวิตและมีเงื่อนไขต่อความเป็นมนุษย์อย่างกว้างๆ จุดนี้เองที่ทำให้การวิจารณ์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา เพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความ เป็นมนุษย์อย่างหนึ่ง ตลอดกระบวนการวิจารณ์ มนุษย์ไม่เพียงได้รับรายละเอียดต่างๆ แต่ยังสามารถนำรายละเอียดเหล่านั้นไปใช้กับชีวิตตามที่ตนเองสนใจได้ การศึกษาศิลปะไม่ใช่เพื่อให้รู้ข้อเท็จจริงของตัวศิลปะเท่านั้น แต่เพื่อให้รู้ว่ามีผลกระทบต่อเราอย่างไรด้วย ผู้วิเคราะห์จะกล่าวหรือแถลงถึงความหมายของผลงานศิลปะที่มีต่อตน

ขั้นที่ 4 การประเมินหรือตัดสิน (Evaluation or Judgment)

การตัดสินเป็นการประเมินค่างานศิลปะชิ้นหนึ่งเพื่อจัดอันดับโดยการวิเคราะห์ เปรียบเทียบกับงานชิ้นอื่นๆ ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ว่ามีคุณค่าทางศิลปะและสุนทรียศาสตร์มากน้อยกว่ากันเพียงใด ซึ่งการประเมินหรือตัดสินจะต้องมีเหตุผลและใช้หลักเกณฑ์อย่างมีคุณธรรม

อย่างไรก็ตามขั้นตอนเหล่านี้จะดำเนินจากง่ายไปหายาก (Feldman , 1972) และสามารถนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการอภิปรายและก่อให้เกิดความเข้าใจในงานศิลปะ (Gilliatt, 1980) การฝึกให้เด็กรู้จักวิจารณ์งานของตนเองหรืองานของผู้อื่น จะทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีความเป็นอิสระที่จะคิดทำให้กระบวนการสร้างสรรค์พัฒนายิ่งขึ้น (ทวิเกียรติ ไชยงยศ, 2533) ดังที่ นวลลลล ทินานนท์ (2539) กล่าวว่า ทฤษฎีศิลปะวิเคราะห์ของเฟลด์แมน เป็นทฤษฎีทางการวิเคราะห์วิจารณ์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ฝึกความเฉียบไวในการอ่านข้อมูลต่างๆ ทางศิลปะ มีจุดหมายที่จะสร้างหลักการในการตีความหมายและประเมินผลงานทางศิลปะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และความชื่นชมในผลงานศิลปะ อีกทั้งการสอนในทฤษฎีของเฟลด์แมนนี้ จะทำให้เด็กได้คุ้นเคยกับงานศิลปะทั้งในกระบวนการและผลงาน นอกจากนี้การพินิจวิเคราะห์มองทุกส่วนของภาพว่าส่วนใดอยู่ตำแหน่งไหน จะทำให้เขาใช้สมาธิกับงานชิ้นนั้นๆ ในช่วงเวลานั้นได้ดี และจะมีความคงทนในการจำมากกว่าการดูอย่างผิวเผินหรือมองแค่ผ่านไปเท่านั้น

สำหรับทัศนศิลป์ศึกษาในโรงเรียน สามารถนำศิลปะวิจารณ์ไปใช้กับเด็กในระดับต่างๆ กัน ทั้งระดับชั้นและระดับความยากง่าย รวมทั้งการนำเสนอด้วยการพูดคุยแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนกับงานศิลปะนั้น การวิจารณ์เป็นรายบุคคล วิจารณ์เป็นกลุ่มและการเขียนวิจารณ์ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะ เป็นระดับชั้นหรือระดับความเข้มข้นเพียงใด ก็ควรจะเสนอแนะให้เด็กพยายามฝึกวิจารณ์ ทั้งด้านรูปแบบ เนื้อหา กลวิธี รวมทั้งความสัมพันธ์กับวัตถุ และเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

เพื่อเป็นการกระตุ้นความรู้สึกนึกคิดและเหตุผลอย่างมีคุณค่ายิ่ง (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2542) ศิลปะวิพากษ์วิจารณ์ เสริมประสบการณ์การใช้เหตุผล และการพินิจที่เป็นระบบ การเรียนการสอนศิลปะ นั้น ครูควรกำหนดกิจกรรมให้เด็กได้มีโอกาสวิพากษ์งานศิลปะ เพราะการเรียนรู้เพื่อการวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสสังเกตงานศิลปะ รวมทั้งมีความสามารถในการใช้ภาษาแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึก (วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์, 2536) อีกทั้งการตอบสนองงานศิลปะจากการสังเกต ทำให้เด็กได้อภิปรายงานศิลปะ เป็นประสบการณ์การวิจารณ์ที่อยู่ในตัวเด็กแต่ละคนที่ได้แสดงออก และบ่งบอกถึงสิ่งต่างๆที่ได้มองเห็นจากงานศิลปะ นำไปสู่การค้นพบสิ่งใหม่ๆ ทั้งในด้านความรู้สึกและการสร้างจินตนาการ (Hurwitz and Madeja, 1977)

อย่างไรก็ตามการศึกษาศิลปะในโรงเรียน ไม่ส่งเสริมให้เด็กเห็นคุณค่าของการวิจารณ์ศิลปะ มักจะส่งเสริมให้เห็นคุณค่าทางเทคนิคฝีมือมากกว่า เมื่อเด็กเหล่านี้เติบโตขึ้นจึงเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่ให้ความสนใจกับบทวิจารณ์ศิลปะไปโดยปริยาย (พีระพงษ์ กุลพิศาล, 2546) อีกทั้งบทบาทของศิลปวิจารณ์เพื่อการศึกษาศิลปะที่มีอยู่ในระบบการศึกษานั้น เมื่อมองสภาพโดยรวม จะพบว่ายังไม่แสดงบทบาทอันเด่นชัดเท่าที่ควร ทั้งนี้คงเป็นเพราะผู้สอนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของการวิจารณ์ศิลปะ หลายคนยังมองว่า การวิจารณ์ศิลปะคือการพูดเกี่ยวกับผลงานศิลปะโดยทั่วๆไปเท่านั้น ยังมองไม่ลึกไปถึงขั้นการวิเคราะห์ผลงานเหล่านั้น จึงเป็นเหตุให้การศึกษาระดับการศึกษาในทุกระดับ จึงไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการสร้างเสริมพื้นฐานทางการวิจารณ์ ตัดสินผลงานศิลปะอย่างมีขั้นตอนให้แก่ผู้เรียน โดยส่วนใหญ่ ก็มักจะนำความคิดเห็นทางศิลปะของคนอื่นมาใช้หรือไม่ก็เสนอความคิดเห็นโดยไม่รู้ว่าคุณคิดนั้นมีที่มาอย่างไร (พีระพงษ์ กุลพิศาล, 2532)

ในการสอนศิลปศึกษา กิจกรรมจัดเป็นส่วนหนึ่งของการสอนที่มีความสำคัญยิ่งและเป็นตัวกระตุ้นความคิดของผู้เรียนให้แสดงออกถึงความเข้าใจในบทเรียน (เกษร ธิตะจारी, 2543) พัฒนาเด็กโดยผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะ เป็นวางพื้นฐานสำหรับเด็ก เพื่อการเติบโตต่อไปในอนาคต อย่างผู้ที่มีความคิดฉับไว และมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างฉับพลัน (พีระพงษ์ กุลพิศาล, 2546) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีการสอนว่าควรใช้วิธีสอนแบบใดให้เหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ทั้งการเป็นผู้สร้างงานและผู้บริโภคงานศิลปะไปพร้อมๆกัน อย่างไรก็ตามวิธีสอนนั้นมีหลากหลาย ครูต้องตระหนักว่าตนเองมีความสามารถมีวิจรรย์ญาณในการพิจารณาถึงความเหมาะสม และประสิทธิภาพของการสอนของตน มีภูมิปัญญาและอิสระที่จะคิดสร้างสรรค์กระบวนการของตนเอง ไม่จำเป็นต้องผูกติดอยู่กับระบบที่เป็นมาตรฐานหรือทฤษฎีจนเกิดความเกร็งที่จะคิดและทำ (มะลิฉัตร เชื้ออานันท์, 2545)

ทั้งนี้ เด็กระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (11-12 ปี) เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมเป็นไปอย่างรวดเร็วและความเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้การสร้างสรรคของเด็กลดน้อยลง การแสดงออกทางศิลปะหยุดชะงัก (สูมิตรา เจณณวาสิน, 2535) มีการใช้ความคิดวิเคราะห์มากขึ้น และต้องการได้รับการพัฒนาทักษะให้มากยิ่งขึ้น (Chapman, 1978) มีความสามารถในการคิดที่ขยายกว้างออกไปมาก สามารถเข้าใจในทัศนและสามารถคิดอย่างใช้เหตุผล (โยธิน ศันสนยุทธ, 2533) เด็กเริ่มมีแนวความคิดของตนเองมากขึ้น สามารถคิดและตัดสินใจเองได้ สามารถนำความคิดออกมาใช้ได้ มีความกระตือรือร้น มีความอยากรู้อยากเห็น และเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้เร็วขึ้น เริ่มรู้จักใช้เหตุผลและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (จิตรา วสุวานิช, 2515) เด็กอายุระหว่าง 9-12 ปี จัดอยู่ในช่วง วัยเกาะกลุ่ม (The Gang Age) เด็กจะรับรู้ได้มากขึ้นว่าดใกล้เคียงกับความเป็นจริงในธรรมชาติมากยิ่งขึ้น แต่ไม่ได้มาจากการสังเกตเห็นจริงๆ แต่เป็นลักษณะรวมๆ ของสิ่งที่เห็น เด็กจะเริ่มใช้สายตา มีการรับรู้ทางสายตาดีขึ้น (Lowenfeld, 1959) สามารถเข้าใจตรรกะที่ซับซ้อนขึ้น มีพัฒนาการในด้านการวิเคราะห์ ผลที่ตามมาคือ เด็กเริ่มสูญเสียความมั่นใจในการวาดภาพอย่างเฉียบขาด ละทิ้งความต้องการในการแสดงออกด้วยสื่อทางศิลปะ ถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนหรือหาทางสนองความต้องการที่จะเรียนรู้และแก้ปัญหาของเด็ก (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545) เด็กในวัยนี้จะมีการอภิปรายในเรื่องของความชอบหรือไม่ชอบ ความแตกต่างทางความคิดเห็น และสนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับมุมมองของผู้อื่น (Linderman, 1997)

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าสาระการเรียนรู้ศิลปะในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะ และจากการเรียนการสอนศิลปะที่ผ่านมาไม่ได้เน้นให้ผู้เรียนมีทักษะทางการวิจารณ์งานศิลปะเท่าที่ควร ซึ่งต้องใช้กระบวนการสังเกตโดยการรับรู้ทางสายตาเป็นสำคัญ อันจะนำไปสู่การพัฒนาสติปัญญาที่มีเหตุผลอย่างต่อเนื่องในอนาคต ประกอบกับยังไม่มีงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้ศิลปวิจารณ์ในระดับประถมศึกษา จึงสนใจที่จะนำวิธีศิลปวิจารณ์ตามทฤษฎีของเฮ็ดมันด์ เบิร์ก เพลด์แมน ทั้ง 4 ชั้น ได้แก่ 1. การพรรณนา 2. การวิเคราะห์ 3. การตีความ และ 4. การตัดสินใจหรือประเมินผล มาวางแผนการสอนศิลปะในระดับประถมศึกษา โดยจะต้องคำนึงถึงความพร้อมและพัฒนาการของผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางในการสอนศิลปศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เป็นการส่งเสริมให้เกิดการอภิปรายในชั้นเรียน และให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และมีความสามารถในการวิจารณ์เกี่ยวกับงานศิลปะอย่างมีเหตุผลมากขึ้น ทั้งนี้ มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2543) กล่าวว่า การนำทฤษฎีมาใช้จริงนั้นต้องมาประยุกต์ใช้ ต้องออกแบบวางขั้นตอนกระบวนการที่จะใช้อีกทีหนึ่ง และการสอนด้วยการวิจารณ์ คือการสอนที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้วิธีหนึ่ง (พีระพงษ์ กุลพิศาล, 2546)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการสอนศิลปะโดยใช้วิธีศิลปวิจารณ์ตามทฤษฎีของเอ็ดมันด์ เบิร์ก เพลด์แมน ที่มีต่อความสามารถในการวิจารณ์งานศิลปะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สมมติฐาน

ภายหลังการสอนศิลปะโดยใช้วิธีศิลปวิจารณ์ตามทฤษฎีของเอ็ดมันด์ เบิร์ก เพลด์แมน ผู้เรียนจะมีระดับคะแนนสูงขึ้น โดยวัดจากแบบทดสอบการวิจารณ์งานศิลปะ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรในขอบเขตของการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
 - 2.1 ตัวแปรต้น คือ การสอนศิลปะโดยใช้วิธีศิลปวิจารณ์ตามทฤษฎีของเอ็ดมันด์ เบิร์ก เพลด์แมน
 - 2.2 ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการวิจารณ์งานศิลปะ
3. กิจกรรมศิลปะที่ใช้ในการสอนศิลปะ ได้แก่ กิจกรรมวาดภาพระบายสี ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การสอนศิลปะ หมายถึง การพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์จากการเรียนการสอนและการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิธีศิลปวิจารณ์ตามทฤษฎีของเอ็ดมันด์ เบิร์ก เพลด์แมน หมายถึง การกระทำที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนในการเรียนการสอน เพื่อให้กิจกรรมศิลปะดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ในรูปแบบ และเนื้อหาของกิจกรรมศิลปะตามที่ผู้วิจัยกำหนดโดยการประยุกต์ใช้วิธีศิลปวิจารณ์ของเอ็ดมันด์ เบิร์ก เพลด์แมน ทั้ง 4 ขั้นตอน คือ 1) บรรยาย 2) วิเคราะห์รูปแบบ 3) ตีความ 4) ประเมินผลหรือตัดสิน

ความสามารถในการวิจารณ์งานศิลปะ หมายถึง กระบวนการใช้ความคิดวิเคราะห์ โดยผ่านการรับรู้ทางการมองงานศิลปะ โดยผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลต่องานศิลปะได้ ก่อให้เกิดความเข้าใจและชื่นชมในงานศิลปะนั้น โดยวัดจากแบบทดสอบการวิจารณ์งานศิลปะ อันเป็นพัฒนาการด้านพุทธิพิสัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร บทความวารสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากร เลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรแบบเจาะจง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) ภาคปลาย ปีการศึกษา 2548 จำนวน 33 คน

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้

3.2 แบบทดสอบการวิจารณ์งานศิลปะ

3.3 แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน

3.3 แบบรายงานตนเองของผู้เรียน (self report)

4. การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบทดสอบการวิจารณ์งานศิลปะ และดำเนินการสอนและปฏิบัติกิจกรรมศิลปะตามแผนการจัดการเรียนรู้เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 คาบ คาบละ 60 นาที สังเกตพฤติกรรมผู้เรียนเป็นรายคาบโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน และความคิดเห็นของผู้เรียนเป็นรายคาบโดยใช้แบบรายงานตนเองของผู้เรียน (self report) จากนั้นทำการทดสอบหลังการเรียน (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบการวิจารณ์งานศิลปะ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 เปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบวัดการวิจารณ์งานศิลปะ โดยนำค่าของคะแนนจากแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน มาหาโดยการทดสอบด้วย t-test ของกลุ่มทดลอง ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน นำผลที่ได้มาหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

5.3 แบบรายงานตนเองของผู้เรียน (self report) นำผลที่ได้มาหาค่าความถี่และค่าร้อยละของนักเรียน และแบบปลายเปิด นำเสนอในรูปแบบรายงาน สรุปผลเชิงบรรยาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นทางเลือกในการจัดการเรียนการสอนศิลปะ โดยใช้วิธีการวิจารณ์งานศิลปะในระดับชั้นประถมศึกษา และนำประโยชน์ไปใช้ในการจัดกิจกรรมศิลปะได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนศิลปะ เพื่อให้เกิดการอภิปรายในชั้นเรียนและให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และมีความสามารถในการวิจารณ์งานศิลปะอย่างมีเหตุผลมากขึ้น